

Het geluid van brekend glas

Het geluid van brekend glas

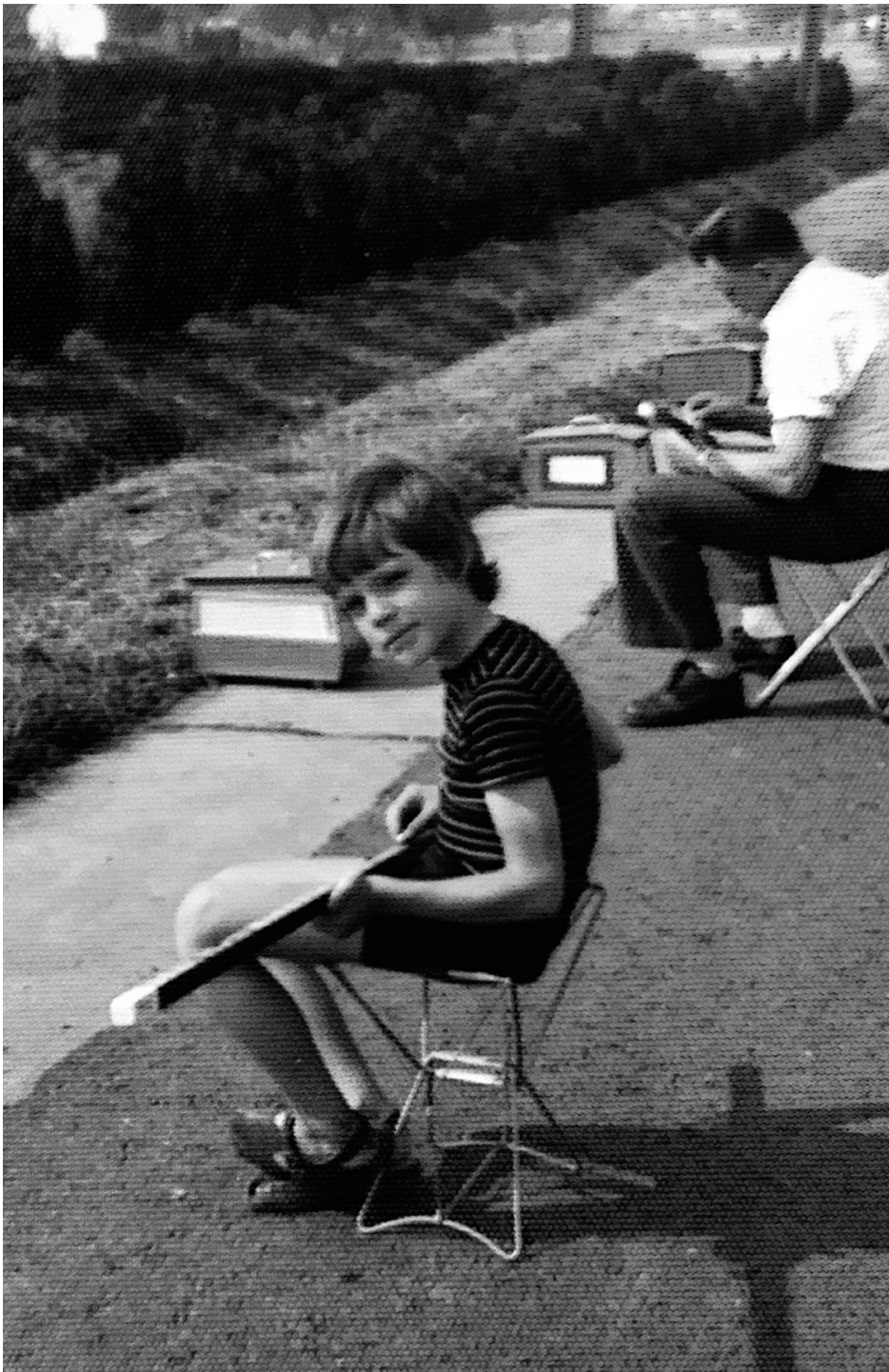
**Een jeugd in
West-Vlaanderen**

Rino Feys

B&L

Het leven is niet wat er is gebeurd,
maar wat je je herinnert en hoe je het
je herinnert om het te kunnen vertellen.

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Jimmy Frey

‘Allez, laat me los,’ zegt ze, ‘zo kan ik niet werken.’

Haar rok glipt uit mijn hand.

Ze danst met de stofdoek door de living.

Uitgelaten loop ik achter haar aan. Ze zingt uit volle borst.

‘Schenk die rozen aan Sandra!’

Ik begrijp niet waarom ze zo uitbundig is, maar haar vrolijke humeur vervult me met een euforische blijheid.

‘Kom,’ zegt ze en tilt me op. Dansend draaien we rond in cirkels. Het duizelt me, ze lacht terwijl ze me weer neerzet en verder zingt:

“t Is misschien niet te laat...”

Hij komt thuis.

Loopt tegen de tafel, struikelt, maar houdt zich overeind aan een stoel, waggelt vloekend naar de kast, het gezicht vertrokken van woede en pijn. Hij tilt de plaat van de grammofoon zonder de naald weg te draaien; een door merg en been dringende schreeuw om hulp scheurt door de luidsprekers. Hij buigt de plaat tot ze in stukken uiteen knalt, gooit wat hij nog vastheeft bij de rest op de grond en loopt naar de zitbank, waar hij zich met zijn schoenen aan in neerlegt, het gezicht naar de muur gedraaid, de benen opgetrokken.

Mama’s mooie plaat is kapot. Waarom doet hij dat nu? Alles is verloren.

Moi

Ze gaat zwijgend met haar vingers door mijn haar.

Ik durf niet te kijken.

‘Ssst.’

Dan merk ik vreemd genoeg dat ze glimlacht en samen-zweerderig knipoogt.

Ze lijkt het helemaal niet erg te vinden.

En fluistert dat alles oké is.

Dat het maar een spel is.

Een spel dat mama en papa soms spelen.

Met zijn stokoude John Deere is Michel, onze buurman, het land naast onze oprit aan het omploegen. Met de nieuwe vierschaar draait hij Moeder Aarde twee keer zo snel als voorheen ondersteboven, keert hij haar zonder pardon binnenstebuiten.

Met de ploegmessen diep in de grond trekt de tractor schuin naar boven, hij moet al zijn macht gebruiken om vooruit te komen. John Deere jankt en briest, brult oorverdovend uit protest en er komt zwarte rook uit zijn schoorsteen, maar hij geeft niet op.

‘Jongens, dat noemen ze de vooruitgang!’ zegt meester Schoemaeker wanneer hij ons op een foto van de vierschaar wijst. Dan, met de kin omhoog en uitpuilende ogen, steekt hij zijn wijsvinger in de lucht, een list om onze aandacht te vangen, de hele klas kijkt gebiologeerd naar zijn hand.

‘Maar het is daarom nog geen verbetering.’

Het is nog vroeg in de ochtend en ik sta in mijn pyjama aan de rand van de afgrond, zo dicht dat ik de verse, donkerbruine aarde ruik. De oprukkende ploeg laat diepe, gemene voren na, en heuvelrijen gebouwd met woeste klompen aarde. Het verschil tussen de hoogste en de laagste punten is indrukwekkend en mijn oog valt op een kleine aardkluut die blijft tolleren. Het is een mol, die vergeefs de ingang zoekt.

De diepe ploegsneden vormen plots geen hindernis meer en met mijn versleten pantoffels spring ik naar

beneden, hurk en grijp de mol die in de verse aarde wroet. Het is een wonder dat hij de aanvaring met de ploeg ongeschonden heeft doorstaan.

In het echt is de mol nog kleiner dan ik dacht, hij voelt verrassend zacht aan en heeft kleine handjes.

Meester Schoemaeker zegt dat de mol zijn leven onder de grond doorbrengt en in afzondering leeft. Daar moet ik sindsdien vaak aan denken: altijd alleen en in het donker, dat vind ik zo onvoorstelbaar triest.

Ondertussen heeft de mol beslist om met volle overgave zijn tanden in mijn wijsvinger te zetten. Geschrokken trek ik hem los en plots voelt hij helemaal niet zacht meer aan, ziet hij er niet meer klein en aandoenlijk uit. Hij lijkt meer een granaat waarvan de pin verwijderd werd en ik katapulteer hem in een grote boog zo ver mogelijk van mij vandaan. Terwijl hij neerkomt op een stuk veld dat al omgeploegd werd, klim ik vloekend uit de groef en bestudeer de kleine, maar diepe put in het topje van mijn wijsvinger.

Daarna loop ik naar het washok om mijn pantoffels af te spoelen voordat moeder ze ziet, terwijl spijt zich van me meester maakt, nog eens omziend of er in de verte niets beweegt, maar alles ligt er doodstil bij.

En ik besef dat een eenzaam ondergronds leven voor de mol waarschijnlijk toch het beste is.

Vuur

Na schooltijd vind ik in vaders werkplaats, tussen oude, afgedankte spullen, een stukje elektriciteitskabel waaraan een antiek uitzierende stekker zit.

Hoewel het voorwerp niet met mij verbonden is, laat het me niet meer los. Wat zou er gebeuren als ik de stekker in een stopcontact plug? Er zit immers geen apparaat aan vast! Ik neem de kabel met de stekker in mijn hand en bestudeer het ding langdurig. De mogelijkheid betovert me.

Moeder roept me voor het avondeten. Mijn gebrek aan eetlust zorgt ervoor dat ik het langst aan tafel zit. Uiteindelijk verdwijnen de verwerkte ingrediënten uit mijn bord. Daarna wordt van mij verwacht dat ik nog even met de afwas help. Ik heb werkelijk geen geluk die dag.

Ten slotte slaag ik erin om onopvallend weg te sluipen, tintelend van opwinding omdat mijn tijd gekomen is. Het merkwaardige stukje draad met stekker bevindt zich nog steeds waar ik het achtergelaten heb. Dat bevestigt om de een of andere reden dat ik door moet gaan met mijn plan.

Tijdens het eten had ik ruim de tijd om na te denken en ben ik op het idee gekomen om mij in het kolenhok terug te trekken. Sinds de intrede van de gaskachel in ons huis wordt het hok, waar nog een berg steenkool ligt, maar zelden meer bezocht. Bovendien bevindt er zich een stopcontact.

Een zwart, rond bakelieten kopje zonder oortje dat omgekeerd aan een klein rond houten plankje vastzit dat op zijn beurt aan de muur bevestigd is. Aan de voorkant bevin-

den zich twee mysterieuze donkere gaatjes. Je kan duidelijk zien dat het ding heel oud is, misschien wel zo oud als de draad met de stekker. Dat er wat stoffig spinrag overheen ligt, is wel vies maar in zekere zin ook geruststellend.

De draad gaat van hand tot hand, ik twijfel, wik en weeg en denk nog eventjes na. Dan mik ik de pinnetjes in de gaatjes.

Een enorme, razendsnelle vuurbal knalt door mijn arm heen en raakt me via m'n schouder diep in het hart. Er vindt een implosie plaats en ik verander voor eeuwig in een standbeeld, een volle seconde lang. Dan valt het stukje kabel met de stekker op de grond. Rooksluizen kringelen op uit mijn oren. Wankelend verlaat ik het bedompte kolenhok.

Moeder roept dat het bedtijd is. Die nacht ontwaak ik met een bloedstollende schreeuw waarmee ik iedereen in huis de stuipen op het lijf jaag en als ik rechtop zit en me probeer te herinneren wat ik precies heb gedroomd, voel ik bij het ademen nog steeds die verschroeiende pijn rond mijn hart. Ik weet wat me te doen staat.

De volgende dag maak ik in het geheim een put in de grond waarin ik de draad met stekker begraaft. Ik heb tegen niemand iets over het voorval gezegd.

Terwijl ik het gat weer dichtgooi, dringt tot me door dat alles dus altijd mogelijk is. En dat iets, wat er vanbuiten oud en uitgediend uitziet, van binnen nog vol vuur kan zitten.

Freddy Breck

Op de bestelwagen van Jaak, de melkboer, hangt een affiche, dus moet het wel waar zijn: Freddy Breck komt optreden! Mijn moeder heeft al zijn platen en elke zondagvoormiddag mag hij van haar zijn keel luchten in de huiskamer terwijl ze rond de tafel zwierend het stof wegneemt.

Uit protest trekt mijn vader naar de kroeg.

Jaak verzekert ons dat het geen grap is: de Duitse schlagerzanger komt over drie weken op zondagavond naar Zaal Riva. Dat is goed gezien, zegt de melkboer, want met paasmaandag moet er niemand werken.

's Avonds brengt moeder het voorzichtig ter sprake. Als dat geen verrassing is!

Vader tovert drie kaartjes uit zijn binnenzak.

We zitten helemaal vooraan in de parochiezaal. Is het van de hitte of van de opwindings dat moeders gezicht rood kleurt?

Trompetgeschal weerklinkt waarna een leger violen over ons neerdaalt, maar er zijn nergens muzikanten te zien.

'Ze moeten achter het gordijn blijven zitten,' zegt vader, die een bleek grijsblauw kostuum draagt, 'omdat Freddy Breck bang is dat de mensen anders te veel naar de groep zouden kijken.' Hij krimpt ineen en maakt een afwerend gebaar naar moeder die hem zonet een stomp gaf.

Onder luid applaus zweeft Freddy walsend over het podium en zingt 'Rote Rosen' terwijl hij met die magi-

sche glimlach meteen de helft van de zaal inneemt. Het is alsof hij licht geeft, hij straalt, net als op de hoezen van zijn platen.

Ik voel een vreemd gedreun in mijn slapen. Kleuren vervagen, geluid wordt doffer en het bonzen in mijn hoofd heviger, tot er enkel nog een langgerekte, misselijkmakende dreun overblijft die maar niet ophoudt. Ik krijg het koud en hevige krampen doen mijn maag samen trekken. Plots geef ik over. Als ik opzij kijk zie ik de schok in moeders ogen.

‘Je kon toch naar buiten lopen,’ sist ze, terwijl ze me met een zakdoek schoonveegt. Haar gezicht heeft nu een paarse tint gekregen. Er trekt een zurige geur door de eerste rijen. Terwijl het geluid langzaam terugkeert en alles opnieuw kleur krijgt, zie ik enkele buurvrouwen een zakdoek uit hun handtas halen om voor hun neus te houden.

Moeder doet alsof ze het niet ziet, terwijl vader zuchtend overeind komt, een groene Michel opsteekt en aanstalten maakt om me naar huis te brengen.

Ik begrijp er niets van. Later ontdek ik dat het die basgeluiden zijn waar ik niet tegen kan.

Dat moeten mijn ouders nog twee keer tot hun schande ondervinden: een tweede keer bij Freddy Breck – die deze keer glimlachend knipoogt – en gelukkig voor hem, ook een keer bij Joe Harris.

Daarna mag ik thuisblijven.

Het geluid van brekend glas

In de tuin zie ik een muis in een fles. Als ze me opmerkt, raakt ze in paniek en rent heen en weer in haar glazen stulp. De muis is klein maar veel te groot om uit de fles te kunnen en ik begrijp dan ook niet hoe ze erin gekomen is. Maar ze lijkt, voor zover ik dat kan beoordelen, in goede gezondheid te verkeren.

Een tijdlang geloof ik dat de muis kort na de geboorte in de fles terechtgekomen is en wist te overleven met restjes die de fles bevatte. Deze theorie leek me toen heel aanmelijk omdat zo’n diertje zo klein is dat het sowieso al niet veel nodig heeft, maar na verloop van tijd begin ik opnieuw te twijfelen. Je moet tenslotte elke dag eten. Pas later begrijp ik dat zijn moeder hem wellicht is blijven voeden.

Elke dag ga ik mijn muis opzoeken. Ik neem de melkboer in vertrouwen over mijn vondst.

‘Piep zei de muis...’ zegt hij en kijkt met een mengeling van fascinatie en amusement naar de muis in de fles. Hij adviseert me het diertje te voederen met wat beschuit en af en toe wat water in de fles te brengen met een injectiespuit. Als ik de apotheker vertel waarom ik die spuit nodig heb, grinnikt hij en krijg ik er eentje gratis, zonder naald weliswaar.

De spuit is een groot succes en zorgt voor een doorbraak in onze relatie; na verloop van tijd komt de muis naar de opening van de fles en neemt het voorste gedeelte in haar twee pootjes om de druppels water op te likken die ik voorzichtig naar buiten laat druppelen.

Soms zijn de bobijnen die we moeten verwerken van slechte kwaliteit en zijn we bekaaf als het ochtend is. Maar meestal draait de boel redelijk soepel en hebben we tijd over. Koen zit er ook niet mee in om zijn machine midden in de nacht een halfuur stil te leggen om op verkenning te gaan in de fabriek.

‘Je moet ze niet te veel verwennen,’ zegt hij, doelend op de burelen vooraan en de aantallen die we draaien.

Als ik thuiskom, ligt meme in het zetelbed te slapen in de woonkamer. Zo rechtstreeks van mijn werk moet ik altijd eventjes bekomen: een kwartier geleden stond ik nog midden in de actie tussen de draaiende machines. Ik kan niet meteen in mijn bed duiken. Dus besluit ik, zoals gewoonlijk, om nog eventjes naar wat muziek te luisteren. Om haar niet te wakker te maken, laat ik het licht uit en begeef me op de tast naar de stereo-installatie.

Onlangs heb ik, na het lezen van een lovende recensie van Chris Schraepen in de muziekkatern van ‘Het Volk’, de nieuwe plaat van Talk Talk gekocht, ‘Spirit Of Eden’, hoewel ik voorheen niet echt een fan van die groep was.

Elke morgen, als ik na het werk thuiskom, beluister ik een plaatkant. Ik klap de afdekplaat omhoog, schuif de plaat uit de hoes en mik een tijdje met het vinyl over de spil tot het ding naar beneden zakt. Ik breng de lichtgevendende arm naar de plaat waardoor de draaitafel uit zichzelf begint te draaien. Dan laat ik de naald neer in de eerste brede groef, zet de hoofdtelefoon op, hoor hoe de naald nog eventjes worstelt met de rand van de plaat en dan die geruststellende tik terwijl ik in de fauteuil ga

zitten, die hier voor dit doel werd neergezet. Een warme ruis waarna ineens een gedempte trompet weerklinkt.

Deze plaat lijkt in niets op wat ik in mijn collectie heb – het lijkt wel een andere wereld, een dromerig fluisterend niemandsland met af en toe een halfzachte botsing tussen de hemellichamen. Bezieler achter het concept, Mark Hollis, omarmt de stilte en verbreekt die enkel als hij het echt noodzakelijk acht. Het zorgt voor een intense, bijna spookachtige luisterervaring in die donkere woonkamer. Ik zie geen hand voor mijn ogen maar kan horen waar de muzikanten zitten, alsof ze fysiek aanwezig zijn. Vele jaren later lees ik dat de plaat grotendeels in de duisternis opgenomen werd.

Als ik de hoofdtelefoon afzet en aanstalten maak om te gaan slapen, is er meme’s stem: ‘Water...’ Je kunt het amper horen. Ik duw het licht aan in de keuken, neem een glas en vul het aan de kraan. Ze richt zich op, neemt er enkele kleine slokjes van, knikt dat ze genoeg heeft en gaat weer liggen, ik breng het glas weg en ga slapen.

De volgende dag blijkt er ’s middags, als ik opsta, in de woonkamer vreemd genoeg een ziekenhuisbed te staan. Vader heeft de aanhangwagen van een kennis geleend en is met het ding naar hier gereden. Een buurman heeft geholpen met het uitladen.

In de vooravond komt de dokter langs. Hij staat eventjes naar haar te kijken, neemt haar bloeddruk. Hij zegt niet veel, maar de uitdrukking op zijn gezicht voorspelt niets goeds. Morgenochtend komt hij opnieuw kijken. Langzaam dringt door dat er iets ernstigs met meme aan de hand is.

Elke dag komt de dokter twee keer langs. Voor de rest is alles hier stilgevallen; we wachten, maken geen lawaai.

Het is het vrijdag, daags voor kerstavond. We moeten nog een laatste nacht werken. Het doet goed even weg te zijn uit die zwaarmoedige sfeer die in ons huis hangt.

Koen heeft een zakflesje whisky mee dat hij midden in de nacht over onze driekwart met koffie gevulde tassen verdeelt terwijl hij honderduit over zijn favoriete vriendin van het moment praat.

‘Af en toe eens veranderen,’ zegt hij, ‘je niet te snel laten ringelen.’ Dat is geen probleem voor mij, ik heb nog nooit een lief gehad.

Als ik ’s morgens thuiskom, hoor ik meme luid ademen. Ik steek de lamp aan in de keuken, zodat ik haar via het indirecte licht kan zien. Haar borst veert snel en hoog op en neer. Ik vlucht via mijn hoofdtelefoon naar de wereld van Talk Talk:

‘Nature’s son, don’t you know where life has gone?
Buying progress in the clouds, how we learn to linger on.’

Daarna schuifel ik op de tast door de woonkamer en verdwijn.

‘De dokter zegt dat ze de ene beroerte na de andere krijgt. Dat haar lichaam op is en het geen zin heeft om haar naar een kliniek te brengen, dat ze daar ook niets kunnen doen en dat ze dan beter bij haar familie is. Dat we nu enkel kunnen afwachten. Hij heeft haar iets gegeven om te kalmeren.’ Moeder fluistert het met tranen in de ogen terwijl we toezien hoe meme ligt te slapen, ze is inderdaad iets rustiger nu.

Enkel de kleurrijke decors en de lachende gezichten in de programma’s op tv, die zachtjes op de achtergrond speelt, herinneren ons eraan dat het kerstavond is. Maar nog voor het elf uur is ligt iedereen al in bed. Ik lees nog wat en luister in mijn kamer met de hoofdtelefoon naar muziek.

Het is kerstdag. In de voormiddag komt de dokter langs, ziet hoe meme naar adem hapt en schudt het hoofd. Hij zegt dat ze nu zienderogen achteruitgaat en dat we de familie beter op de hoogte kunnen brengen. In de namiddag zal hij opnieuw langskomen.

Half in shock begint moeder iedereen op te bellen. Dat vader weer bij ons woont, speelt nu geen rol meer, allemaal staan ze in een mum van tijd aan de deur. De tantes zitten in de woonkamer, rond het bed. De nonkels in de kleine keuken, samen met vader rond de keukentafel. Ze zeggen niet veel, drinken koffie terwijl sigarettenrook de ruimte vult.

Dan gaat de bel, een tante die het dichtst bij de deur naar de hal zit, opent de voordeur. De dokter komt binnen. Gaat bij het bed staan. Opent zijn tas. Maakt een spuitje klaar. Plots wordt meme wakker, ze richt zich op: ‘Jij gaat me vermoorden!’ brult ze, onverwacht luid en krachtig. We schrikken allemaal maar zo kennen we haar, recht voor de raap. Het is alleen zo vreemd, na die dagenlange stilte.

‘Maar moeder toch,’ zegt een tante, ‘dat is meneer docteur!’

De dokter, ook geschrokken, herpakt zich nu.

‘Niet bang zijn, ik geef je enkel iets waar je wat rustiger van wordt...’

Eerst verweert meme zich als de dokter haar het spuitje probeert te geven, maar dan geeft ze zich over. Nu staan we allemaal rond het bed, ook de nonkels en vader zijn uit de keuken gekomen. Plots begint meme spastisch te schokken over heel haar lichaam, tantes beginnen te snikken. Ten slotte valt haar lichaam weer stil en dan begint haar mond te happen naar adem, klapt na een tijdje enkel nog mechanisch open en dicht, het is gruwelijk maar tegelijk heel fascinerend en het blijft maar duren.

‘De laatste stuiptrekkingen,’ zegt de dokter, ‘het ziet er erg uit, maar ze voelt er niets van.’ En dan, ineens, zakt ze ineen, als een pudding, terwijl er een scherpe, weeë geur in de woonkamer komt. M’n tantes en moeder barsten nu pas echt in tranen uit, nonkels staan er verloren bij.

De dokter noteert het tijdstip van het overlijden, belt de begrafenisondernemer en bergt z’n spullen op. Even later is de lijkwagen hier. Ze komen met z’n tweeën binnen met een ziekenwagenbrancard op wieltjes, rollen meme op haar zij, plaatsen een lijkzak naast haar waarin ze haar terugrollen en ritsen de zak dicht die ze op de brancard tillen. Ze rijden hun vracht door de voordeur. De dokter rekt af, betuigt nog eens zijn medeleven aan de familie en maakt zich dan uit de voeten.

Enkel de geur blijft hangen.

Op tweede kerstdag brengen vader en ik het bed terug. Hij is somberder dan ik hem ooit al heb gezien.

‘Nu weet je het ook,’ zegt hij.

‘Wat het maar is.’